

IMPROVISOINTIA OPPIMASSA

**Iso mörkö vai vapaus ilmaista
Itseään?**

**Tiina Saarinen
Pedagoginen opinnäytetyö
Joulukuu 2008**

**JYVÄSKYLÄN
AMMATTIKORKEAKOULU**

Ammatillinen opettajakorkeakoulu

JYVÄSKYLÄN
AMMATTIKORKEAKOULU

KUVAILEHTI
02.12.2008

Tekijä(t) Saarinen, Tiina	Julkaisun laji Pedagoginen opinnäytetyö	
	Sivumäärä 29	Julkaisun kieli Suomi
	Luottamuksellisuus ☐ Salainen _____ saakka	
Työn nimi Improvisointia oppimassa – iso mörkö vai vapaus ilmaista itseään?		
Koulutusohjelma Ammatillinen opettajakorkeakoulu, Musiikinalan opettajan pedagogiset opinnot		
Työn ohjaaja(t) Miettinen, Raija		
Toimeksiantaja(t)		
Tiivistelmä Pedagoginen opinnäytetyöni käsittelee improvisointia ja siihen liittyviä asenteita, sen kokemista sekä siihen vaikuttavia tekijöitä, erityisesti ympäristöä. Opinnäytetyö punoo yhteen musiikin, taiteen ja kasvatustieteen ammattilaisten ajatuksia improvisoinnista ja luovasta toiminnasta ja luo näin teoriapohjaa lauluimprovisaatiolle, jonka tutkimus (etenkin improvisoinnin kokemuksen) ainakin Suomessa, on vielä kovin vähäistä. Opinnäytetyön keskeisin lähdemateriaali syntyy tutkimusosuudesta, jonka toteutin pienryhmätoimintana aikuisille lauluoppilailleni musiikkikoulu Alkusoitossa sekä lapsiryhmälle päiväkotia Aarresaarella. Molemmat kasvatusympäristöt ja oppilaat sekä lapset ovat minulle työni kautta tuttuja. Tutkimuksessa pyrin kokemuksellisen pedagogiikan keinoin aktivoimaan oppilaani toteuttamaan luovat harjoitukset ja lauluimprovisaatiot mahdollisimman vähällä ohjauksella ja painottaen oppilaiden omaa tekemistä, itsearviointia ja kannustamaan omien ratkaisumallien luomiseen. Tutkimuksen luonteen takia, esittelen tarkkaan myös oppilaiden haastattelut, orientoitumislomakkeen vastaukset ja palautteen. Opinnäytetyön tarkoitus ei ole pelkästään esitellä tutkimustuloksia, vaan koko prosessia. Tutkimus osoitti, että niin lapset kuin aikuisetkin kamppailevat samojen asioiden kanssa luovasta toiminnasta ja improvisoinnista puhuttaessa. Kummatkin tiedostavat tekemisensä ja luovat itse usein isoimmat esteet improvisoinnilleen. Ympäristön rooli on merkittävä, vapaan ja luovan toiminnan mahdollistamiseksi. Ohjaajan tai opettajan luova asenne ja halu vuorovaikutukseen, auttaa oppilasta vapautumaan improvisoinnissaan.		
Avainsanat (asiasanat) Improvisointi, improvisoida, luovuus, luova musiikki, spontaanilaulu, musiikkikasvatus		
Muut tiedot		

Author(s) Saarinen, Tiina	Type of Publication Diploma project	
	Pages 29	Language Finnish
	Confidential ☐ Until _____	
Title Learning to improvise – A big bogeyman or freedom to express yourself?		
Degree Programme (Vocational Teacher Education/Student Counsellor Education/Special Needs Teacher Education) Pedagogical studies for music and dance teachers		
Tutor(s) Miettinen, Raija		
Assigned by		
Summary <p>This Diploma project handles about improvisation and attitudes towards it, experiences and factors which impact to it, especially environment. Diploma project twines together thoughts from professionals of music, arts and education about improvisation and creative action and then creates theory base to vocal improvisation, of which research (especially experiences of improvisation) is still quite slight, at least in Finland . Diploma projects most crucial source material arises from the research part, which I executed with small-group action to my adult students in music school Alkusoitto and to children's group in daycare center Aarresaari. Both of these educational environments and both student's and children's group are familiar to me through my work.</p> <p>In this research I try trough experiential pedagogies to activate my students to execute creative exercises and vocal improvisations with minimum guidance and highlighting their own doing, self valuation and stimulate to create their own models to solutions. By the character of this research , I give you also a full presentation of students interviews, answers from orientation forms and feedback. The purpose of this work is not just to introduce the results of my research, but the whole process.</p> <p>The research proved that both children and adults struggles with same subjects when it comes to creative action and improvisation. Both are aware of their doings and they create themselves those biggest barriers to their improvisation. Meaning of environment is significant so that free and creative action can be possible. Leaders or teachers attitude and willingness to interact, helps student to reach more free improvisation.</p>		
Keywords Improvisation, improvise, creativity, creative music, spontaneous singing, music education		
Miscellaneous		

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	4
2 IMPROVISOINTI	5
2.1 Nuoret ja luovuus	5
2.2 Epäonnistumisen kautta onnistumaan	7
2.3 Luova asenne luovuuden ympäristönä	9
3 IMPROVISOINNIN KOKEMUKSELLINEN TUTKIMUS	10
3.1 Aikuisryhmän improvisointitunti	10
3.1.1 Alkuvalmistelut	11
3.1.2 Orientoitumislomakkeen kootut vastaukset	12
3.1.3 Tunnin kulku	13
3.1.4 Oma-arvio tunnin kulusta	15
3.1.5 Ryhmän havainnot ja palaute	15
3.2 Päiväkotiryhmän improvisointitunti	17
3.2.1 Hyvä tietää	17
3.2.2 Alkuvalmistelut	19
3.2.3 Tunnin kulku	19
3.2.4 Oma-arvio tunnin kulusta	20
3.2.5 Lasten suusta	21
4 POHDINTA	22
5 LÄHTEET	24
6 LIITTEET	25

1 JOHDANTO

Voiko improvisaatioon kasvaa ja siitä nauttia vai onko se iso mörkö, jota jännitetään ja pelätään? Kiinnostukseni improvisointiin kumpuaa omista kokemuksistani. Osasin laulaa, ennen kuin osasin puhua. Keksin omia spontaaneja lauluja ja todella nautin niiden esittämisestä. Kasvaessani koulu-ikään spontaani laulu ja improvisointi hävisivät laulustani, vaikka jatkoikin laulamista ja nautin siitä suuresti. Tutustuessani rhythm and blues- ja jazz-musiikkiin, löysin uudelleen kipinän improvisointiin. Tänä päivänä opiskelen pop&jazz musiikkia ja käytän musiikissani ja opettaessani improvisointia työvälineenä päivittäin. Improvisoinnin takaisin otto on vaatinut kuitenkin pitkän tien itsensä hyväksymisestä, pelkojen voittamiseen ja armeliaisuuteen itseään kohtaan. Saan olla minä, saan laulaa ja improvisoida, saan mokata ja olla vapautuneesti juuri sellainen kuin olen.

Tutkimuskohteenani käytän aikuisia Alkusoitto oy:n musiikkikoulussa opiskelevia lauluoppilaitani sekä musiikkipainotteisen päiväkotia Aarresaaren 3-5-vuotiaiden lapsien ryhmää. Tarkoituksena on havainnoida sekä haastatteleamalla että käytännönharjoituksin kuinka eri-ikäiset oppijat suhtautuvat improvisointiin. Lisäksi toteutan aikuisopiskelijoilleni pienryhmässä yhden improvisaatiotunnin kestoltaan 1 ½ h, jossa lähestytään improvisointia yhteis-improvisoinnin ja ulkopuolisten virikkeiden kautta. Pyrin tutkimuksellani löytämään syitä ja seurauksia siihen millaiseksi improvisointi mielletään ja miten se koetaan sekä löytämään keinoja, joilla improvisaatio voitaisiin nähdä muuna kuin isona pelottavana mörkönä, jota vältellään ja aristetaan.

2 IMPROVISOINTI

Johny King kertoo kirjassaan *Mitä Jazz on?* improvisaation olevan valmistamatonta, välitöntä säveltämistä. Improvisointi liittyy olennaisesti jazziin ja lähes jokainen jazzmuusikko on opetellut soittamaan kuuntelemalla konserttiesityksiä ja äänilevyjä. Jazzmuusikot eivät jäljittele kuitenkaan orjamaisesti aikaisempien improvisojien ratkaisuja, vaan tulkitsevat nämä ideat sisäistämisen jälkeen uudelleen omalla tyylillään ja äänellään. He laativat uusia lauseita vanhoista sanoista. (King 2000, 27.)

Improvisoinnista puhuttaessa ensimmäinen mielikuva liittyy usein jazzmusiikkiin. Ehkä juuri tästä syystä improvisointi koetaan usein vaikeaksi, vain harvoille tarkoitetuksi taituruuden näytteeksi, joka on kuitenkin paljon paljon muuta. Kun improvisointi käsitteenä liitetään sanaan luovuus, voidaan se nähdä jo aivan toisessa valossa.

2.1 Nuoret ja luovuus

”Pohjimmiltaan improvisointi on yksinkertaisesti näytelmä ilman käsikirjoitusta.” Näin kuvaa improvisointia Brian Way (1967) kirjassaan *Luova toiminta ja persoonallisuuden kehittäminen*. Way (1967) perehtyy kirjassaan lasten ja nuorten luovaan toimintaan ja persoonallisuuden kehittämiseen ryhmätyöskentelyn. Kirjassa käsitellään luovaa toimintaa draaman, liikkeen, musiikin sekä improvisoinnin kautta.

Brian Wayn (1967) mukaan improvisointiin kuuluu töherrysvaihe, jossa riittävällä harjoittelulla lapset ja nuoret pystyvät saavuttamaan sellaisen improvisaatiotason, että on mahdotonta uskoa, ettei heidän työnsä ole pitkäaikaisen valmiiksi kirjoitettuun näytelmään pohjaavaa harjoittelun tulosta. Läsnä ei saa olla minkäänlaista yleisöä, sillä yleisö aiheuttaa ujoutta, epävarmuutta sekä teennäisyyttä. Ryhmien koon suhteen pitää olla loputon määrä vaihtelumahdollisuuksia, alkaen pareittain tapahtuvasta harjoittelusta - kaikki parit työskentelevät samanaikaisesti - aina sellaiseen jossa luokka toimii yhtenä kokonaisuutena. Kun oppilaita jaetaan erilaisiin pienryhmiin, heillä tulisi olla jatkuvasti

vaihtelumahdollisuuksia siinä, kuka työskentelee kenenkin kanssa. Enimmäkseen harjoittelu voidaan – ja pitäisikin – tehdä luonnollisissa ”sosiaalisissa” ryhmissä, koska niihin liittyvä ystävyystekijä auttaa sekä turvallisuudentunteen ja luottamuksen kehittymiseen että herkkyyden syntymiseen. Näin ollen tila, ihmistenväliset suhteet, luottamus sekä häiriötekijät vaikuttavat improvisointiin, joka on herkkä ja luova tila. Improvisaatiossa, kaikkein tavallisimpiin ja jokapäiväisimpiinkin tilanteisiin sisältyy piilevänä mieliala ja tunnelma. (Way 1967, 199–236.)

Ensimmäisenä ajattelen, olenko joskus herkässä kehitysvaiheessani joutunut improvisoimaan ryhmässä, jossa suoritustani on arvosteltu huonolla tavalla. Mistä johtuu, että olen luopunut jo lapsena aloittamastani improvisoinnista kouluikässä? Alan pikku hiljaa epäillä, että syy ei ole niinkään arvostelussa vaan musiikkikasvatuksessa. Muistan musiikintunneiltani sen, että kiitosta sai siitä kun lauloi oikein ja sekä yksilö- että kuorolauluissa turvaututtiin aina nuotteihin, improvisoinnille ei siis annettu tilaa. Tärkeintä oli, että opittiin laulamaan oikein, niin kuin nuotteihin oli merkitty. Musiikkiopetus perustui tiukasti koulujen musiikinkirjoihin, joita tutkiessani olen huomannut, ettei luovaa musiikinopettelua painoteta niissä lainkaan. Kirjojen opetusmateriaali pohjaa musiikinhistoriaan, muotorakenteisiin, tyylilajeihin, soitintuntemukseen ja kappaleisiin. Missä ovat musiikin kokemuksellisuuteen liittyvät teemat ja aiheet?

Allekirjoitan Wayn (1967) näkemyksen tilan, ihmistenvälisen suhteiden, luottamuksen sekä häiriötekijöiden vaikutuksesta improvisointiin, koska vaikka en olisikaan kouluaikoinani kohdannut mitään varsinaista suullista arvostelua, olen herkkä aistimaan ihmisten asenteita ja luulen että pelkkä katse on siinä kehityksenvaiheessa riittänyt arvosteluksi. Pienessä luokkatilassa 25 oppilaan seassa oli mahdotonta saavuttaa sellainen luottamus ja rauha, että todellisen oman äänen esiin saaminen tai edes sen etsiminen olisi ollut mahdollista aloittaa. Aloittaessani koulun 80-luvun puolessa välissä ei pienryhmätyöskentelyä vielä ymmärretty ja oppilaat miellettiin ryhmänä ihmisiä eikä yksilöitä.

2.2 Epäonnistumisen kautta onnistumaan

Improvisaatio on vaikea ja vaarallinen sana. Ihmiset ahdistuvat kuullessaan sen ja ajattelevat kauhuissaan, että joutuvat kiireesti vetämään hihastaan taidonnäytteen, joka osoittaisi, kuinka ainutkertaisia verbaalisia lahjakkuuksia, nokkeluuden mestareita ja koomikkojen kuninkaita he ovatkaan. (Routarinne 2004, 6.)

Routarinteen (2004) mukaan, kuitenkin kaikki improvisoivat päivittäin. Kaikki osaavat improvisoida. Kyse ei ole lahjakkuudesta tai taipumuksesta, eikä kyetäkseen improvisoimaan tarvitse opetella mitään erityistaitoja. Improvisaatiossa onnistuakseen, on yksinkertaisesti luovuttava itselleen asettamistaan rajoituksista ja vaatimuksista, vapauduttava ennalta suunnittelusta. On pystyttävä suuntaamaan tietoinen huomio pois omasta itsestä kohti toisia ja herkistettävä aistit toisten ihmisten antamille ärsykeille eli tarjouksille sekä reagoitava niihin spontaaneimmalla mahdollisella tavalla.

Simo Routarinne (2004) puhuu iloisesta mokaamisesta. Epäonnistuminen ei ole itsessään vaarallista vaan oma suhtautumisemme ratkaisee sen merkityksen.

Jos etukäteen pelkäämme mahdollisia mokia ja jälkikäteen häpeämme ja rankaisemme itseämme niistä, toimintamme on jännittynyttä suorittamista. Meidät on niin onnistuneesti kasvatettu onnistumaan, että emme huomaa iloita epäonnistumisistamme. Oppiminen ei ole kuitenkaan mahdollista ilman epäonnistumisia. (Routarinne 2004, 70.)

Routarinne (2004) on kehittänyt viisivaiheisen Iloisen mokaamisen ohjelman, jossa

1. Mokista ei huolehdi etukäteen, vaan
2. niitä päinvastoin odotetaan ja
3. ne toivotetaan tervetulleiksi. Jälkikäteen
4. niistä iloitaan ja
5. otetaan opiksi.

Tällä tavoin Iloinen mokaaminen synnyttää rennon ja vaivattomaan tavan toimia ja näin mahdollisuudet onnistumiseenkin kasvavat. (Routarinne 2004, 70.)

Muistan erään viulunsoitonopettajistani, jolla oli tapana itkettää minua tunneillaan. Jos epäonnistuin tunnilla soitossani, opettajani huusi minulle, koska olin ollut laiska enkä ollut harjoitellut tarpeeksi ahkerasti. Tästä muodostui noidankehä, jossa huuto söi motivaatiota, joka näkyi harjoittelemattomuutena, joka taas lisäsi huutoa. Olen oman opettajan ammattietiikkani kulmakiveksi rakentanut suvaitsevaisuuden ja oppilaan kuuntelemisen. Pysin luomaan ympärilleni tilan, jossa kehotan oppilaitani etsimään, kokeilemaan ja mokaamaan, jotta he löytäisivät oman todellisen äänensä ja tapansa tulkita.

Olen Routarinteen (2004) tavoin yrittänyt omalla asennoitumisellani viestittää oppilailteni, että epäonnistuminen on yhtä normaali tapahtuma laulamissa kuin oikein laulaminenkin. Rento ja suvaitseva ilmapiiri auttaa epäonnistumisia purkautumaan naurunpyrskähdysten kautta eikä häpeän ja huonommuudentunteen. On myös sanottava ääneen, että epäonnistumiseen liittyvät negatiiviset tunteet ovat oikeutettuja, koska olemme niihin kasvaneet jo lapsesta saakka ja ne ovat toimineet lähtökohtana oikean ja väärän erottamiseen. Armeliaisuus on ehkä paras sana kuvaamaan tunnetta, jonka avulla voimme löytää vapaan tilan improvisoinnillemme. On oltava armelias itseään kohtaan, sillä kukaan ei ole täydellinen ei edes musiikki itsessään. Musiikinhistoriassa on ollut aikoja, jolloin täydellinen musiikki miellettiin sellaiseksi, jossa dissonoivat riitasoinnut eivät esiintyneet. Mielestäni tämän hetken musiikkiin ne kuitenkin lähes yhtä varmasti kuuluvat kuin sävellajikin.

“Onnistumisen pakko on oman ensimmäisen idean tunnistamisen, hyväksymisen ja ennen kaikkea sen ilmaisemisen suurin este” (Routarinne 2004, 113.). Kuka luo pakon? Me itse vai ympäristömme? Olen usein miettinyt omaa ajattelua esimerkiksi tutkintotilanteissa. Tunnen silloin muuttavani vainoharhaiseksi ihmiseksi, joka epäilee että jokainen paikalla olija vaan odottaa kuulevansa minun epäonnistuvan. Silti, ollessani yleisönä opiskelukavereiden tutkinnoissa, toivon aina sydämeni pohjasta, että kaikki menisi niin kuin on suunniteltu. Konserteissa usein kuitenkin sattuu ja tapahtuu ja yleensä ne aikaansaavat ikimuistoisimmat selviytymistarinat, hienoimmat mokista syntyneet melodian muuntelut sekä useimmiten vapautuneen naurunremakan, jonka jälkeen muusikko antaa kaikkensa kun ”moka tuli jo tehtyä”. Oma suhtautumisemme

epäonnistumiseen määrää myös muiden suhtautumisen. Jos epäonnistun esiintymistilanteessa ja reagoin siihen negatiivisesti, ei kukaan muukaan uskalla sen jälkeen ohittaa epäonnistumista hymyilemällä, nauraen tai aplodein, vaan ennemmin säälivin katsein ja omaksumalla saman tunteen. Jos, taas kohtaan epäonnistumisen iloisen mokaamisen keinoin voin olla varma että yleisö yltyy kannustamaan ja ihailemaan rohkeuttani ja hyvää itsetuntoa.

2.3 Luova asenne luovuuden ympäristönä

Leikki, laulu ja luovuus opinnäytetyössä Lauri Pulakka (2008) syventyy luovuuteen ja käsitteeseen luova asenne. Luovuudella on juuristo, joka ravitsee musiikillista vuorovaikutusta, musiikkiin heittäytymistä ja ilmaisun rajojen laajentamista, jotka heijastavat luovaa asennetta. Luovuus on ihmislajin erikoisosaamista, jolla on pyrkimys toteuttaa itseään ja juuri se on tehnyt meistä mitä me olemme. Se kumpuaa ihmismielen sisäisestä dynamiikasta, jonka tiedostaminen auttaa havaitsemaan mitä musiikki todella voi olla - uusien maailmojen valloittamista, itsensä toteuttamista, turvapaikka tai lämmin huopa, johon kääriytyä. (Pulakka 2008, 11-12.)

Ovatko ihmiset voineet unohtaa olevansa luovia? Vai onko meidät vain jaoteltu jossain tietyssä elämämme vaiheessa luoviin ja vähemmän luoviin ihmisiin? Jos luovuus on ihmislajin erikoisosaamista, niin silloinhan jokainen meistä on pohjimmiltaan luova. Uskon, että ihmisen muistaessa luovuutensa ja arvostaessaan sitä, voi se synnyttää vapauden tilan, jossa pystymme toteuttamaan itseämme syvemmin ja kokonaisvaltaisemmin kuin voimme uskoakaan. Isoimman esteen tielleen, asettaa ihminen itse.

Pulakka (2008) kuvaa improvisaatiota ja sen muotoja nokkeluutena, uusien yhdistelmien ja ratkaisumallien keksimisenä sekä eräänlaisena ongelmanratkaisuna, joidenka taustalla luova mahdollistaa vapauden kokeilla tietoisestikin kaikenlaista.

Tekemistä tärkeämmäksi muodostuu oleminen. Luova asenne on suhtautumista itseän ja ympäröivään maailmaan ja on oppilaan ja opettajan yhteinen tapa olla. Luovaan

asenteeseen kuuluu salliva ilmapiiri, jossa yhdessä voi etsiä, kokeilla ja heittäytyä. Se on myös empaattista kuuntelemista ja myötäelämistä, jossa pyrkimyksenä ymmärtää oppilas sellaisena kuin hän on. Luova asenne nojaa vuorovaikutukselliseen dialogiin, jossa valtasuhteita ei alleviivata ja asenne näkyy ja kuuluu sekä äänen sävyissä että kehonkielessä. Oppilas peilaa opettajan luovaa asennetta ja näin syntyy yhteinen luova tila, jossa molemmat uskaltavat vapautua. (Pulakka 2008, 11-12, 49-52.)

Luovan ja suvaitsevan ympäristön luominen opetustilanteisiin, on oppilaan todellisen kehittymisen ja oppilas-opettaja suhteen syventymisen elinehto. On riisuttava naamiot ja roolit ja suostuttava vuorovaikutukseen, jotta luova oppiminen mahdollistuisi. On tietenkin totta, että jokainen sosiaalinen tilanne luo siinä oleville tietyt roolit ja käyttäytymismallit, mutta tarkoitan tässä lähinnä sellaisia rooleja, jotka vievät opettajan tai oppilaan kauaksi omasta itsestä sekä valtasuhteisiin liittyviä rooleja. Opettaja toimii luovassa opetustilanteessa myös myötäkulkijana sekä esimerkkinä, joka luopuu tutusta tarkkailijan asemasta ja tempautuu luovaan tekemiseen myös itse.

3. IMPROVISOINNIN KOKEMUKSELLINEN TUTKIMUS

3.1 Aikuisryhmän improvisointitunti

Järjestin musiikkikoulu Alkusoitossa opiskeleville nuorille aikuisoppilailleni lauantaina 25.10.2008 1 ½ tunnin ryhmäimprovisointitunnin. Pienryhmätuntiin osallistuivat oppilaani olivat iältään 18- 40-vuotiaita. Toimin musiikkikoulu Alkusoitossa pop&jazz - laulun tuntiopettajana ja kaikki, jotka tunnille osallistuivat, ovat jo pitempiaikaisia oppilaitani. Olen itse opiskellut improvisointia viikoittain improvisointikurssilla nyt vuoden ajan ja lauantain tunti oli ensimmäinen, jossa toimin ohjaajana.

3.1.1 Alkuvalmistelut

Lauantaita varten olin etukäteen keskustellut oppilaitteni kanssa heidän ajatuksistaan improvisointiin liittyen ja kerännyt heiltä tunnin suunnittelua helpottamaan muutamia keskeisiä asioita kirjallisen kyselylomakkeen avulla. Lomakkeen oli tarkoitus selvittää liittykö oppilaitteni improvisointikokemuksiin esimerkiksi pelkoja tai jännityksiä, jota voisi hyvällä tuntuunittelulla lieventää tai mitä toiveita tuntia kohtaan oppilailla olisi. Palautteen kerättyäni kävin läpi alustavan tuntuunittelmani saamani palautteen kanssa, jonka jälkeen muotoilin suunnitelmaa oppilaitteni odotuksia paremmin vastaaviksi. Päädyin tekemään mahdollisimman monipuolisen katsauksen improvisointiin, sillä halusin taata oppilailteni ainutkertaisen kokemuksen, jota meillä olisi mahdollisuus sitten tulevaisuudessa syventää joko oppilaiden omilla tunneilla tai uudella ryhmäimprovisointitunnilla.

Lauantain ryhmäimprovisointitunnin nimesin Hetki Improvisoiden tapahtumaksi, jota varten tein päivän rungon kirjalliseen muotoon, joka käytiin läpi tunnin aluksi. Koin tämän erityisen tarpeellisenä, sillä se auttoi oppilaitani hahmottamaan mistä on oikein kyse ja jäsentämään omaakin ohjaustani paremmin. Lisäksi valmistin tunnin loppuun palautelomakkeen, johon pyysin oppilaitani antamaan niin risuja kuin ruusujakin, jotta jatkossa tämän kaltaiset teematunnit voisivat rakentaa vielä paremmin oppilaiden tarpeita vastaamaan.

Muita valmisteluja tein perehtymällä improvisoinnin kirjallisiin lähteisiin sekä suunnittelemalla tunnille luentomaisen mutta myös keskustelun myötä vuorovaikutuksellisen johdannon. Siinä puhuin oppilailteni siitä mitä improvisointi käsitteenä tarkoittaa, mitkä ovat sen muotoja ja kuinka jokainen meistä huomaamattaankin improvisoi päivittäin.

Tunti pidettiin englanninkielellä, koska yksi oppilaistani oli hollantilainen. Olin etukäteen varmistanut jokaiselta oppilaistani henkilökohtaisesti, voidaanko tunti toteuttaa vieraalla kielellä.

3.1.2 Orientoitumislomakkeen vastaukset koottuna

1. MITÄ SANASTA IMPROVISOINTI TULEE MIELEEN?

Näin vastattiin: *Tehdä taidetta hetkestä ja ajasta. Fiilistelyä oman mielenjohteen pohjalta. Tunteiden ilmaisua musiikin säestyksellä ja harjoittelemattoman melodian laulamista.*

2. MIKÄ SIINÄ ON MUKAVAA?

Näin vastattiin: *Omien rajojen kokeileminen ilman rajoitteita. uuden oppiminen itsestä ja musiikista. Vapaa ilmaisu. Saada uusia virikkeitä itseltä ja muilta. Uuden löytäminen (melodioiden/rytmien).*

3. MIKÄ ÄRSYTTÄÄ/JÄNNITTÄÄ?

Näin vastattiin: *Liika rajojen veto. Palaute jännittää. Saman asian toisto uudelleen ja uudelleen. Se, ettei osaa tai että osaako: Uskaltaako reilusti yrittää ja antaa vain palaa.*

4. MILLAINEN YMPÄRISTÖ SOPII SINUSTA IMPROVISOINTIIN?

Näin vastattiin: *Rento. Ei tavoitella paremmuutta. Kotoisa ja leppoisa. Ystävällinen ja humoristinen. Ohjat mukana. Hiljainen ja rauhallinen.*

5. TOIVEITA JA AJATUKSIA VIIKONLOPPUA VARTEN?

Näin vastattiin: *Uusia ajattelumalleja musiikinilmaisuun. Oppisi uusia asioita itsestä ja muilta. Saisi rohkeutta itsensä ilmaisuun toisten läsnä ollessa. Jos löytäisi omaan laulamiseen jotain itsestään.*

3.1.3 Tunnin kulku

Pienryhmäimprovisointiin osallistui 25.10.2008 lauantaina kaikki ennakkoon ilmoittautuneet viisi henkeä. Tunti toteutettiin tutussa ympäristössä musiikkikoulu Alkusoiton tiloissa. Tunti alkoi yhteisellä keskusteluosuudella ja johdannolla, joka kesti noin puolituntia. Tunnin punaiseksi langaksi muotoutui lause: ” The plan, which has not been planned” eli suomeksi suunnittelematon suunnitelma, jonka avulla harjoituksiin edettiin ja niitä jälkikäteen arvioitiin.

Johdannon jälkeen aloitettiin harjoitukset, joita tehtiin neljä erilaista, jotka kukin valottivat improvisoinnin eri puolia. Ensimmäisenä harjoituksista oli melodia improvisointi, joka oli mielestäni helpoin harjoituksista aloittaa. Harjoituksessa oppilaat istuivat ringissä kasvot toisiaan vasten ja improvisoivat silmät suljettuina. Huoneen verhot olivat myös suljettu ja valot sammutettu, sillä ainakin itselleni tällainen tapa aloittaa improvisointi on osoittautunut miellyttävimmäksi. Itse toimin tunnin aikana sekä ohjaajana, improvisoijana että säestäjänä. Koin oman osallistumiseni improvisointiin harjoitusten kannalta erittäin tarpeellisena, sillä 75 prosentille osallistujista lauluimprovisointi oli aivan uutta enkä halunnut harjoituksissa olevan niin sanottua ulkopuolista tarkkailijaa. Koin myös oman roolini olevan ryhmän innostaja ja rohkaisija, mikä todella toteutui tunnin myötä.

Ensimmäisessä harjoituksessa improvisointiin melodialinjoja pianolla soitetun kahden soinnun päälle. Olin neuvonut oppilaitani kuuntelemaan sointujen sävyjä ensin hetken jonka jälkeen jokainen sai omaan tahtiin aloittaa improvisoinnin. Ennen harjoitusta keskusteltiin millä eri tavoin voidaan melodiaa improvisoida, jotta harjoitukseen sisälle pääseminen olisi mahdollisimman helppoa. Koin selkeät ohjeistukset ensimmäistä kertaa improvisoiville oppilailleni tarpeellisina, sillä muistan oman improvisointikurssin ryhmäni tuskastuneen juuri siihen, että ohjaaja ei ohjannut vaan jokainen sai tehdä mitä halusi ja miten halusi. Moni kaipaili työkaluja improvisointiinsa, johon juuri pohjautui lauantaisten tuntini punainen lanka, suunniteltu suunnittelemattomuus.

Toisessa harjoituksessa kokeiltiin improvisointia rytmillä. Olin suunnitellut aluksi, että improvisointi rakennetaan oppilaiden itsensä soittaman polyrytmisen rytmikudoksen päälle, jolloin rytmi-improvisointi saisi heti virikkeellisemmän alun ja oikeanlaisen suunnan. Päädyin lopulta kuitenkin samaan pianon säestykseen kuin ensimmäisessä harjoituksessa, sillä koin etteivät kaikkien oppilaitteni taidot ehkä riittäisi näin moniulotteiseen harjoitukseen. Harjoituksen aikana selvisi, että päätökseni oli oikea sillä improvisoitu rytmi osoittautui harjoituksista haastavimmaksi. Oppilaat improvisoivat samalle harmoniapohjalle rytmillisiä kuvioita. Melodiaa sai käyttää, mutta pääpaino oli rytmillä. Rytmiiä improvisointiin matkimalla toista, varioimalla jo improvisoitua rytmillistä ideaa, vastaamalla rytmillisiin kysymyksiin ja kehittämällä täysin uusia rytmisiä aiheita.

Harjoitus kolme oli sanallinen improvisointi. Kukin kirjoitti lapuille viisi sanaa, joista kaksi oli englanninkielistä. Sanat saivat olla mitä sanoja vain, missä muodossa tahansa. Tämän jälkeen sanat levitettiin ringin keskelle kaikkien nähtäväksi, josta kukin valitsi itselleen kolme sanaa kielestä riippumatta. Pidin yllä pulssia tässä harjoituksessa rytmikapuloiden avulla, sillä halusin oppilaiden keskittyvän todella sanoihin eikä lauluun. Ohjeena oli maistella ja tunnustella sanoja esimerkiksi lausuen, laulaen, puhuen, kuiskaten, tavuttaen niitä. Toiveena oli, että jokainen käyttäisi pääasiassa valitsemaansa sanoja ja halutessaan niiden eri muotoja mutta improvisoidessaan sai lainata myös muiden sanoja ja yhdistellä eri tavuja sekä rakentaa sanoille ja lauseille näin uusia merkityksiä. Harjoituksessa käytettiin myös eri tunnetiloja sanojen tulkitsemisen avuksi.

Viimeisessä, neljännessä harjoituksessa käytettiin kaikkea jo kokeiltuja improvisoinninmuotoja. Harjoituksen tarkoituksena oli improvisoida tutun laulun innoittamana kappaleeseen uusi tunne, sanat, melodia ja/tai rytmi. Olisin mieluusti valinnut kappaleeksi jonkin suomalaisen kansanlaulun niiden kauniiden melodioiden, helpon sointukierron ja tuttujen sanojen vuoksi, mutta koska tunti toteutettiin kaksikielisenä, jouduin valitsemaan kaikille tutun kappaleen, mikä osoittautui lopulta hyväksi ratkaisuksi. Improvisoimme kappaleen paljon onnea vaan, johon kukin sain valita kielen itse. Improvisointi tapahtui tällä kertaa yksitellen vuoronperään. Tunnelma oli jo alkutunnista rentoutunut ja kaikille sopi, että improvisointi tapahtui näin. Laulu käytiin

kahdesti ringissä läpi, niin että jokainen pääsi improvisoimaan kappaleen kahteen kertaan. Säestyksenä oli pianolla soitettu kappaleen alkuperäinen sointukierto D-duurista. Sävellaji sovittiin yhdessä ennen harjoituksen alkua. Tunti päättyi suulliseen palautteeseen, jota seurasi kirjallinen palaute jonka keräsin oppilailtani etukäteen laaditulla lomakkeella.

3.1.4 Oma arviointi tunnin toteutuksesta

Vaikka käytin harjoituksissa selkeitä raameja ja ohjeistin oppilaitani joka harjoitusta varten, oli harjoitusten yleinen ilmapiiri ja tarkoitus perustua vapaalle improvisoinnille, jossa saa kokeilla, saa mokata ja löytää uutta. Itse kutsun raameja ja ohjeistuksia improvisoinnin työkaluiksi, joita voi halutessaan käyttää. Koin työkalujen antamisen, ennen kaikkea tuntiimme turvallisuutta tuovaksi elementiksi, sillä lähes kaikki osallistuneista olivat ensikertalaisina improvisoimassa ryhmässä. Ennen ryhmätuntia, olin kunkin oppilaani kanssa kokeillut kahden kesken improvisointi, minkä koin hyvänä tapana avata improvisoinnin arkkua ennen ryhmätoimintaa.

Ryhmän palaute ja keskustelu läpi improvisointiprosessin antoi minulle uusia ajatuksia ja ideoita seuraavaan ryhmäimprovisointituntiini. Tyytyväisyys oli sataprosenttista ja tuntuu, että ryhmäläiset todella saivat uutta irti ryhmämusisoinnistamme. Yksi parhaita puolia tällaisessa toiminnassa on juuri yhteismusisointi. Yksityisessä musiikkikoulussa opiskelevat oppilaat pääsevät harvoin luomaan musiikkia yhdessä, sillä opinnot usein koostuvat ainoastaan yksityisistä laulu- ja soittotunneista. Voin sanoa olevani todella tyytyväinen.

3.1.5 Ryhmän havainnot ja palaute

Joka harjoitusta ennen käytiin läpi harjoituksen tarkoitus ja keinot sekä keskusteltiin miten harjoitus on ymmärretty rungon avulla. Harjoituksen jälkeen koottiin ensitunnelmat keskustelun avulla yhteen ja kuulosteltiin mitä harjoitus kussakin improvisoijassa herätti.

Melodian improvisointi aiheutti selkeästi eniten keskustelua, sillä monille tilanne oli uusi. Useat kokivat improvisointitilanteen niin henkisenä kuin fyysisenäkin muutoksena. Harjoituksen aikana koettiin muun muassa kihelmöintiä, kuumotusta ja kylmiä väreitä. Harjoitus aiheutti paljon kysymyksiä liittyen siihen milloin saa laulaa, voinko laulaa toisen päälle ja niin edelleen. Ryhmä keskusteli pitkään siitä, millaiseen musiikilliseen ympäristöön olemme kasvaneet ja mitkä raamit ja rajoitteet olemme omaksuneet musiikkikasvatuksessamme.

Rytmin improvisointi koettiin vaikeimmaksi, sillä rytmin käsittely oli monille kovin vierasta. Harjoituksessa kokeiltiin ja rohjettiin matkia muita, mutta uuden keksiminen, rytmin variointi ja rytmilliseen kysymykseen toisella rytmillä vastaaminen osoittautuivat usealle liian vaikeiksi. Rytmin sävyä muunneltiin myös dynamiikan kautta.

Kolmas harjoitus, sanaimprovisaatio sai monet oppilaat aluksi hämilleen, mutta naurunpyrskähdyksillä tunnelma vapautui nopeasti. Harjoituksen aikana koettiin uusien asioiden löytämisen riemua ja improvisoinnin hauskuutta. Sanaimprovisoinnin koko kapasiteettia ei ehkä ymmärretty vielä käyttää, mutta harjoitus koettiin erittäin hauskaksi ja raikkaaksi ja moni sai siitä uuden kimmokkeen sanalliseen ilmaisuunsa.

Viimeinen harjoitus oli sekoitus kaikkea edellä kokeiltua. Jokainen improvisoi itselleen mielekkäimmällä tyyllillä ja oli mielenkiintoista huomata kuinka jokainen oli valinnut hieman eri tyylin ja muodon improvisointiinsa. Havaitsin, että usea oli valinnut millä niin sanotulla improvisoinnin muodolla improvisoisi, sillä harva otti kantaa tai jatkoi edellisen improvisoijan teemaa. Jos improvisointi olisi ollut vapautuneempaa ja tutumpaa olisi se ollut ehkä hetkittäin vuorovaikutuksellisempaa eikä niin suunniteltua.

Tunnin kokonaispalaute oli positiivinen. Oppilaat kokivat oppineensa uutta musiikista ja itsestään ja jokainen palautteen antanut toivoi improvisoinnille jatkoa. Kaksi oppilasta koki, että improvisoinnin positiiviset tulokset näkyisivät, jos tunteja olisi enemmän. Kaikki kokivat tunnin tarpeellisenä ja puolet toivoi omalle tunnille lisää

improvisointiharjoituksia. Yksi oppilaista koki ajan liian rajallisena ja koki että käyttämämme aika olisi myös voitu soveltaa vain yhteen tai kahteen harjoitukseen.

3.2 Päiväkotiryhmän improvisointitunti

3.2.1 Hyvä tietää

Ennen alkuvalmisteluja halusin perehtyä lapsen improvisaatioon liittyvään kirjallisuuteen, sillä aihe oli minulle ennestään vieras. Löysin internetistä Aino Louhivuoren pro gradun koskien lasten improvisaatioita sekä mielenkiintoiset nallemusiikkikoulun nettisivut.

Nallemusiikkikoulu on Etelä-Suomessa perustettu luovaan toimintaan ja improvisaatioon perustuva musiikkikoulu. Musiikkikoulun nettisivuilla kerrotaan koulun tavoitteista ja pedagogisista lähtökohdista. Esittelen tässä nyt muutamia sivuilla esiintyviä teemoja. Nallemusiikkikoulussa spontaani laulu ja luovat leikit antavat lapsen olemassaololle erilaisia mahdollisuuksia ja struktuuria, jotka rikastuttavat hänen elämäänsä. Ihmisen koko kokemustodellisuus rakentuu leikkimiseen. Leikkiä, luovuutta, ja mielikuvitusta on vahvistettava. Luovuus ja luova elämäntapa on osoitus terveydestä. Puhuttaessa afrikkalaisessa musiikkikulttuurista, voidaan puhua vallitsevasta kokonaistodellisuudesta. Kaikki on yhtä, tanssi-musiikki-ja maailma. Soittaessa improvisoiden, lasten koko maailma yhdistyy ja innostus ja leikinomaisuus alkavat virrata. Lapsi ei usein itsenäisesti ala soittaa improvisoiden, jos häntä ei avusteta ideassa ja kannusteta siihen. Lapsen huomatessa uuden luovan prosessin olevan mielenkiintoinen ja nautittava, hän soittelee/improvisoi mielellään mielikuvitus musiikkiaan.

(<http://www.nallemusiikkikoulu.fi/lisatied.htm>.)

Aino Louhivuoren pro gradu Lapsen lauluimprovisaatioiden tonaalinen kehitys (Louhivuori 2004) käsittelee 2-5-vuotiaiden lasten lauluimprovisaatioiden tonaalista kehittymistä. Lauluimprovisaation ohella kirjallisuudessa lapsen itse keksimistä lauluista on käytetty myös termejä spontaanit laulut, itse keksityt laulut, lauluimprovisaatiot tai laulutoisinnot. Louhivuori (2004) painottaa että improvisaatiolla hänen tutkimuksessaan

viitataan lapsen spontaanisti keksimään sävelmään eikä ammattimuusikoiden hyvinkin tietoisella tasolla tapahtuvaan musiikin keksimiseen. Aino Louhivuori (2004) alleviivaa opinnäytetyönsä päätäntöosuudessa, sitä kuinka tärkeää pienten lasten kanssa työskentelevien ja opettavien on tietää, mikä on lapsen sen hetkinen kehitystaso, joka taas auttaa työn suunnittelussa ja laadukkaampaa musiikkikasvatusta luotaessa. (Louhivuori 2004, 4 ja 89.)

Koen tutkimukseni vaativana, sillä 4 kuukauden työkokemuksella 3-5 vuotiaiden ryhmässä, en voi sanoa olevani vielä perillä ryhmäni lasten sen hetkisestä musiikillisesta kehityksestä. Olen kuitenkin vahvasti sitä mieltä, että tutkimukseni auttaa minua myöhemmin suunnittelemaan työtäni paremmin ja luomaan ryhmään jatkuvassa käytössä olevia luovia metodeita.

Pystyäkseen ensin omaksumaan kulttuurilleen ominaisen musiikin sekä tuottamaan sille ominaisia standardeja lauluja, tarvitsee lapsi monia kognitiivisia toimintoja. Näihin toimintoihin sisältyy kyky tuottaa rytmisiä kuvioita sekä pulssi, jonka mukaan rytmit organisoituvat ja laulaa sävelet oikein hahmottaen intervallien suhteet tonaalisessa kontekstissa. Lapsen on täytynyt omaksua myös useanlaisia laulun muotoja, joihin kuuluu toistoa, kehittelyä sekä variaatioita, pystyäkseen tuottamaan omia improvisaatioita tai standardeja jäljitteleviä spontaaneja lauluja. (Hargreaves 1996, 162.)

Olemme musisoineet tutkimusryhmäni lasten kanssa elokuusta lähtien. Koen, että jo olemassa olevat ystävyysuhteet sekä tuttuus yhteismusisointia kohtaan, helpottavat pienryhmä työskentelyä merkittävästi. Olemme työstäneet soolo-tutti soittoa, kysymys-vastaus lauluja sekä kehitelleet laulujen dynamiikkaa jo aikaisemmin, joten koen, että meillä on Hargreavesinkin (1996) nimeämät ”improvisoinnin työkalut”, joiden avulla matkamme improvisoinnin maailmaan voi alkaa.

3.2.2 Alkuvalmistelut

Toteutin Päiväkoti Aarresaassa 3-5-vuotiaiden pienryhmässä improvisoitutuntin, jonka tarkoituksena oli toimia ikään kuin peilinä aikaisemmalle tutkimukselleni, jonka toteutin aikuisten lauluoppilaitteni kanssa. Etsin vastauksia kysymyksiin: Voiko improvisointiin kasvaa? Onko lasten improvisointi vapaampaa kuin aikuisten? Kasvaako luovuus iän myötä vai päinvastoin haalistuuko se vanhetessamme? Miten lapset kokevat luovan toiminnan?

Alkuvalmisteluna olin lukenut Aino Louhivuoren pro gradun ja nallemusiiikkikoulun musiikkisuunnitelman lisäksi Brian Wayn kirjan Luova toiminta ja persoonallisuuden kehittäminen sekä paneutunut Lauri Pulakan 2008 valmistuneeseen opinnäytetyöhön Leikki, laulu ja luovuus. 3-5-vuotiaiden ryhmä oli minulle jo entuudestaan tuttu, sillä olin työskennellyt päiväkotia Aarresaassa elokuusta 2008 lähtien. Valitsin 19 henkisestä lapsiryhmästä kuusi pienryhmään ja valintakriteerinä käytin innostuneisuutta lauluun. Olimme nauhoittaneet aikaisemmin syksyllä lasten kanssa levyn, jossa innokkaimmat saivat mahdollisuuden nauhoittaa myös omia keksimiään lauluja. Valitsin nämä lapset, koska halusin ryhmään nimenomaan musiikkiin jo valmiiksi orientoituneita lapsia, jotka olisi ehkä helpompi temmata mukaan myös luovaan laulutoimintaan.

Päivän rungoksi olin suunnitellut leikin kautta tapahtuvia luovia harjoituksia, joita tarpeen mukaan oli mahdollista muokata.

3.2.3. Tunnin kulku

Tunti toteutettiin eräänä arki-aamuna päiväkotia Aarresaaren tiloissa. Läsnä oli kuusi henkinen pienryhmä ja ohjaaja (minä). Ennen pienryhmätuntia olin alustanut tuntiamme aamunavauksessa, jossa toteutin päiväkodin kaikkien ryhmien kanssa äänitarinan (Way, 1967, 41.). Aloitimme pienryhmätuntin Äänipallo harjoituksella, jossa seistään piirissä ja heitellään näkymätöntä palloa. Aloittaja hakee katsekontaktin yhteen piirissä olevaan henkilöön ja lähtee heittämään tälle valitsemaansa palloa. Pallo pitää jotakin heittäjän

keksimää ääntä, se on tietyn kokoinen ja muotoinen ja se heitetään aina sille sopivalla tavalla.. Tämän jälkeen vaihdoimme leikin Omituisesti äännelevät esineet –harjoitukseen, jossa aloittaja keksii jonkin esineen (todellinen tai mielikuvitus), jonka sitten ojentaa seuraavalle äännellen tavalla, jolta esine kuulostaa. Vastaanottaja kuittaa esineen saaduksi samanlaisella äänellä ja ojentaa sitten sen eteenpäin, esineen muuttuessa taas joksikin toiseksi. Lämmittelyleikkien jälkeen jatkoimme jo aamunavauksessa tehtyä äänitarinaa, jossa lapset eläytyivät tarinaan sekä äänellä että kehon liikkein. (Way 1967, 210-211.) Viimeisenä pääsimme varsinaiseen lauluimprovisointiin, jossa muodostettiin intiaanipiiri. Pohjustin piirin tehtävää kertomalla intiaaneista ja kuinka välimatkan ja erilaisten heimokielen vuoksi viestiminen tapahtuu usein rummutuksella ja intiaanihuudoin. Piirissä improvisointi eteni intiaanihuudoista, kysymys-vastauslauluun ja sooloihin, jotka tehtiin bongorummuilla soitettuna pulssin päälle. Lopuksi ryhmäläiset saivat myös soittaa piirissä kapuloita ja helistimiä laulun tueksi.

Tunnin lopuksi haastattelin kutakin lasta erikseen. Kysymykset olivat jotakuinkin tällaisia: Oletko keksinyt omia lauluja? Millaisia? Mistä ne kertovat? Miltä ryhmätunti tuntui, jännittikö/pelottiko? Haluisitko tällaisen uudestaan?

3.2.4 Oma arviointi tunnin toteutuksesta

Lähdin toteuttamaan pienryhmätuntia varmallalla otteella, sillä aamunavauksessa tehty äänitarina oli sujunut yli odotusten ja koin että lapset olivat todella innostuneet tunnin teemasta. Luotin kuitenkin liikaa lähdekirjallisuuteen ja valitsin ryhmäläiset Wayn suositteleman luonnollisten sosiaalisten ryhmien perusteella. Valinta oli ainakin tässä tapauksessa väärä. En kiistä, etteivätkö tutut kaverit luoneet turvaa ja auttaneet vapautumaan, mutta kun puhutaan alle kouluikäisistä lapsista voi hyvän kaverin kanssa työskentely olla usein vaikeampaa kuin vähän tuntemattomamman. Tältä ainakin ohjaajasta tuntui. Etenkin kun toiminta oli luovaa, en ohjaajana halunnut esittää lapsille oikeaa tai väärää tapaa itsensä ilmaisuun. Tämä heijastui lapsiin niin, että harjoitukset menivät suurimmaksi osaksi pelleilyyn, jossa yksi aloitti ja muut matkivat perässä. En tarkoita, että harjoitukset epäonnistuivat vaan, että se, mitä niistä olisi voitu saada irti, jäi

toteutumatta. Viisaammalla ryhmävalinnalla olisi ehkä saavutettu ryhmään rauhallisempi tunnelma ja olisimme pystyneet keskittymään siihen mitä oltiin tekemässä. Ryhmän toimintaa häytti ehkä myös ulkopuolelle vetäytynyt lapsi, joka toimi ikään kuin tarkkailijana ja kommentoijana ryhmän ulkopuolella harjoitusten aikana.

Tunti vahvisti ajatuksiani siitä, että lasten kanssa lauluimprovisointi on hyvä toteuttaa aina leikin varjolla. Näin lapsi eläytyy kokonaisvaltaisemmin harjoitukseen ja tunne siitä, että häntä tarkkaillaan tai arvostellaan, unohtuu. Vapautunut improvisaatio vaatii mielestäni aina tilan, jossa ikään kuin sen hetkinen todellisuus unohtuu ja improvisoija eläytyy musiikintodellisuuteen, missä soi vain musiikki ja hän itse. Musiikin todellisuudessa ei ole arvostelijoita eikä epäilijöitä ainoastaan vapaus luovuuteen.

3.2.5 Lasten suusta

Kysymykset:

1. Oletko keksinyt omia lauluja?
2. Millaisia? Mistä ne kertovat?
3. Miltä ryhmätunti tuntui, jännittikö/pelottiko?
4. Haluisitko tällaisen uudestaan?

Vastaukset koottuna:

1. Kaikki vastasivat olen
2. Lastenlauluja, jotka kertovat merirosvoista, prinsessoista, traktoreista ja paloautoista
3. Hyvältä, soittaminen oli kivaa. Tuntui helpolta, helppoa oli laulaa hyvin. Vaikealta, jännitti kun en osannut sanoa. Vaikealta, koska ääniä oli vaikea keksiä. Jännitti. Ei pelottanut. Vaikealta, koska ryhmässä huudettiin. Laulaminen oli helppoa ja oli mukava keksiä.

4. En halua, en vaan tahdo. Haluan joskus. Haluan. Olisi kivaa tehdä samanlaista uudelleen. En halua, koska lähdetään ulos.

4 POHDINTA

Ennen tutkimustani olin määritellyt kysymykset, joihin hain vastauksia. Nyt palattuani niihin samoihin kysymyksiin tutkimukseni jälkeen, huomaan etten edelleenkään ole saanut niihin vastauksia tai ainakaan niitä vastauksia, joita lähdin hakemaan. Niin naiivilta kuin se kuulostaakin, ajattelin, että improvisointiin ja sen kokemiseen löytyy selkeät yhteiset nimittäjät, jotka kaikilla ovat yhteiset. Esimerkein: Improvisointia aristetaan, koska pelätään muiden arvostelua. Improvisointi onnistuu parhaiten ryhmässä, jossa vallitsee ennalta rakennetut ystävyyssuhteet. Aikuisten ja lasten improvisoinnit eroavat toisistaan tästä syystä ja niin edelleen. Olen onnellinen, että ennalta ajateltu osoittautui vääräksi.

Tutkimukseni paljasti, että improvisointi käsitteenä, luo niin monia harha-kuvitelmia, että sanaa itseään vieroksutaan eikä niinkään siihen liittyvää tekemistä. Improvisointi on myös kulttuurisidonnainen käsite, joka suomalaisten korvissa kuulostaa usein termiltä, joka yhdistetään Amerikka-lähtöiseen jazzmusiikkiin. Kulttuurin ja kasvuympäristön vaikutusta improvisointiimme emme voi kieltää ja uskon myös suomalaisen mentaliteetin, jossa aina hieman aliarvioimme ja väheksymme itseämme, vaikuttavan olennaisesti asennoitumiseemme improvisointia kohtaan. Olisi mielenkiintoista selvittää eri maiden improvisointi kokemuksia, mutta se taitaakin olla jo aivan toisen opinnäytetyön aihe.

Ympäristön merkitystä ei voi tarpeeksi korostaa puhuttaessa improvisoinnista tai luovasta toiminnasta yleensä. Ympäristön luovat paikka, tunnelma, tunteet, sosiaaliset suhteet sekä opettaja tai ohjaaja. Tutkimusryhmät kokivat ympäristön hieman eri tavalla. Aikuisille lauluoppilaille tärkeätä oli tuttu ohjaaja ja keskusteleva ilmapiiri, kun taas lapsiin vaikutti paikka ja tutut kaverit. Aikuisille vieras kanssa-improvisoija ei osoittautuvat improvisointia häiritseväksi tekijäksi. Osalle lapsista tuttu kaveri toimi tukena ryhmässä, kun taas osa ei pystynyt keskittymään luovaan toimintaan tutun kaverin vieressä.

Yllättävää oli se, kuinka myös lapset jo ajattelevat tekemistään. Olin siinä uskossa, että lapset olisivat improvisoijina vapaampia kuin aikuiset. Jo luovien leikkien aikana huomasin kuitenkin, ettei näin ollut. Kaksi haastatelluista lapsista kertoi toiminnan olleen vaikeaa, koska ei osannut tai keksinyt ja yksi haastatelluista kertoi harjoitusten olleen helppoja koska osaa laulaa hyvin. Lapsetkin jo siis mieltävät hyvän laulun ja huonon laulun eron sekä asettavat itselleen ja luovalle toiminnalleen esteitä, koska eivät osaa toimia mielestään oikein (Luovien leikkien alussa oli painotettu, että kaikki äänet ovat oikeita.).

Voiko improvisointiin kasvaa? – kysymys, oli lähtökohtana opinnäytetyölleni. Päädyin kuitenkin alkuvaiheessa, muuttamaan työni teemaa, koska kasvaminen on pitkä prosessi, jota mielestäni tulisi seurata ainakin vuosi, ellei enemmänkin ja toteuttaa sen aikana useita luovia prosesseja ja lauluimprovisaatioita. Vasta tämän jälkeen pystyisin ottamaan kantaa, voiko improvisointiin kasvaa. Ehkä tämä työ innoittaa jatkossa itseäni tai jotain toista asiasta kiinnostunutta, tutkimaan pidemmällä aikajaksolla improvisointia ja liittämään mukaan vielä kokemuksellisen pedagogiikan näkökulma.

”Improvisointi ei kuitenkaan mielestäni parhaimmillaan ole sitä, että jokainen tekee mitä mieleen juolahtaa, vaan sitä, että joukko muusikoita reagoi herkästi toistensa ajatuksiin mielekkään musiikillisen rakenteen puitteissa.” (Hämeenniemi 2005.)

LÄHTEET

Hargreaves, D. (1996). The development of artistic and musical competence. Teoksessa: (toim.) I., Deliége & J. Sloboda . *Musical Beginnings: Origins and Development of Musical Competence*. Oxford University Press

Hämeenniemi, Eero. 2005. The Nada Project. Suomalaisen musiikin tiedotuskeskus. Viitattu 13.11.2008. <http://www.fimic.fi/>

King, Jonny. 2000. Mitä Jazz on? Opas ymmärtämiseen ja kuuntelemiseen. Helsinki: Like.

Louhivuori, Aino. 2004. Lapsen lauluimprovisaatioiden tonaalisuuden kehitys. Pro gradu –työ. Jyväskylän yliopisto, musiikkikasvatus.

Nallemusiikkikoulu. Lisätietoja Nalle-metodista. Viitattu 26.11.2008. <http://www.nallemusiikkikoulu.fi/lisatied.htm>

Pulakka, Lauri. 2008. Leikki, laulu ja luovuus – Luova asenne laulunopetuksessa. Opinnäytetyö. Helsingin ammattikorkeakoulu, Stadia, pop&jazzmusiikin koulutusohjelma.

Routarinne, Simo. 2004. Improvisoi! Helsinki: Tammi.

Way, Brian. 1967. Luova toiminta ja persoonallisuuden kehittäminen. Helsinki: Tammi.

LIITTEET

LAUANTAI 25.10.2008

HETKI IMPROVISOIDEN

Mitä improvisointi on?

Improvisoinnin muodot

Improvisointi harjoitus 1. Melodia improvisointi

Improvisointi harjoitus 2. Rytmillinen improvisointi

Improvisointi harjoitus 3. Sanallinen improvisointi

Improvisointi harjoitus 4. Tuttu kappale improvisoiden

PALAUTE: _____

”Improvisoimalla sinun on vapaus olla oma itsesi”

SATURDAY 25.10.2008

A MOMENT WITH IMPROVISATION

WHAT IS IMPROVISATION?

FORMS OF IMPROVISATION

Improvisation: Practise 1. Improvise with melody

Improvisation: Practise 2. Improvise with rhythm

Improvisation: Practise 3. Improvise with words

Improvisation: Practise 4. Improvise with familiar song

FEEDBACK: _____

”With improvising you have the freedom to be yourself”

ORIENTOITUMISEEN

1. MITÄ SANASTA IMPROVISOINTI TULEE MIELEEN?

2. MIKÄ SIINÄ ON MUKAVAA?

3. MIKÄ ÄRSYTTÄÄ/JÄNNITTÄÄ?

4. MILLAINEN YMPÄRISTÖ SOPII SINUSTA

IMPROVISOINTIIN?

5. TOIVEITA JA AJATUKSIA VIIKONLOPPUA VARTEN?

PALAUTA ENSI TUNNILLE!